

PÉNZÜGYI VÁLLALKOZÁSOK KÖNYVVIZSGÁLATÁNAK SAJÁTOSSÁGAI

MKVK - Pénz és
Tőkepiaci Tagozat

2020. január 8.

Tartalom

- Pénzügyi vállalkozások piaca
- Pénzügyi vállalkozások jogszabályi háttere
- Gyakorlati kérdések a könyvvizsgálati folyamatban
- Pénzügyi vállalkozások számviteli sajátosságai
- Kérdések és válaszok

PÉNZÜGYI VÁLLALKOZÁSOK PIACA

A pénzügyi vállalkozások piaca

Megnevezés	2015.12.31	2016.12.31	2017.12.31	2018.12.31	2019.09.30
Pénzügyi vállalkozások	248	249	245	249	243
ebből: IFRS-t alkalmazó intézmény			8	8	7
IFRS-t alkalmazó intézmények mérlegfőösszegének aránya			14%	21%	21%

Pénzügyi vállalkozások könyvvizsgálói piaca (nem kamarai adatok alapján)

	Darabszám	Megoszlás	Mérlegfőösszeg (mrd Ft)	Megoszlás
B4	45	18,07%	1 229	66,22%
Közepes és kis könyvvizsgáló cégek	204	81,93%	627	33,78%
Összesen	249	100%	1 856	100%

PÉNZÜGYI VÁLLALKOZÁSOK JOGSZABÁLYI HÁTTERE

A pénzügyi vállalkozásokra vonatkozó könyvvizsgálati szempontból releváns jogszabályok

- 2013. évi CCXXXVII. Törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról (Hpt.)
- 250/2000. (XII. 24.) Korm. Rendelet a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól
- 39/2016. (X. 11.) MNB rendelet a nem teljesítő kitettségre és az átstrukturált követelésre vonatkozó prudenciális követelményekről

Jogszabályi környezet vonatkozó további információk

- MNB honlap (www.mnb.hu/felugyelet/szabalyozas) tartalmazza a a felügyelt szektorokra vonatkozó jogszabályokat, vonatkozó előírásokat
 - MNB rendeletek
 - Egyéb magyar jogszabályok
 - Európai szintű jogszabályok
 - Egyéb anyagok
- Jogszabályok évenkénti bontásban

GYAKORLATI KÉRDÉSEK A KÖNYVVIZSGÁLATI FOLYAMATBAN

Megbízás elfogadás

- Rendelkezik e könyvvizsgáló a szükséges minősítéssel
- A könyvvizsgáló rendelkezik e a szükséges ismeretekkel a könyvvizsgálat elvégzéséhez
- Szükség lehet szakértő bevonására (IT és értékelés), ezen külső erőforrások rendelkezésre állnak e könyvvizsgálat elvégzéséhez.

A jogszabályok és szabályozások figyelembevétele a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatánál

- 250. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standard
 - azon jogszabályok és szabályozások rendelkezései, amelyekről általánosan elfogadott, hogy közvetlen hatással vannak a pénzügyi kimutatásokban szereplő lényeges összegek és közzétételek meghatározására, mint például az adó- és nyugdíj jogszabályok és szabályozások
 - azon egyéb jogszabályok és szabályozások, amelyek nincsenek közvetlen hatással a pénzügyi kimutatásokban szereplő összegek és közzétételek meghatározására, de amelyeknek való megfelelés alapvető lehet az üzleti tevékenység működési vonatkozásai, a gazdálkodó egységnek az üzleti tevékenység folytatására vonatkozó képessége vagy a lényeges bírságok elkerülése szempontjából
 - A pénzügyi kimutatásokra vonatkozó hatások szempontjából kell megközelíteni a jogszabályi megfelelést (vállalkozás folytatása, céltartalékok)

A jogszabályok és szabályozások figyelembevétele a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatánál - dokumentálás

- Vonatkozó releváns jogszabályok beazonosítása
- Megfelelés vizsgálata – checklistek a törvényi előírások alapján
- Felügyeleti szervekkel folytatott levelezések vizsgálata
- MNB – határozatok vizsgálata
- MNB adatszolgáltatás ismerete, ellenőrzése

A jogszabályok és szabályozások figyelembevétele a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatánál – teendők meg nem felelés esetén

- A feltárt hiányosságok kommunikálás a vezetéssel
- MNB felé történő kommunikáció is szükséges lehet.
 - fennáll a veszélye annak, hogy a pénzügyi intézmény nem tud eleget tenni a pénzügyi, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységből származó kötelezettségeinek,
 - Jogszabályoknak történő nem megfelelés
 - a pénzügyi intézmény nem tud eleget tenni fizetési kötelezettségeinek,
 - bekövetkezett a pénzügyi intézmény alapítási vagy tevékenységi engedélye visszavonásának a 32. §-ban meghatározott oka.
 - a könyvvizsgálói záradék korlátozása vagy megtagadása válhat szükségessé,
 - bűncselekmény elkövetésére vagy a pénzügyi intézmény belső szabályzatának súlyos megsértésére vagy az előzőekben említettek súlyos veszélyére utaló körülményeket észlel,

A jogszabályok és szabályozások figyelembevétele a pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatánál – teendők meg nem felelés esetén

- bűncselekmény elkövetésére vagy a pénzügyi intézmény belső szabályzatának súlyos megsértésére vagy az előzőekben említettek súlyos veszélyére utaló körülményeket észlel,
 - jogszabályok, illetve a Felügyelet rendelkezéseiben foglalt előírások súlyos megsértésére utaló körülményeket észlel
 - a pénzügyi intézmény belső ellenőrzési rendszereinek súlyos hiányosságait vagy elégtelenségét állapítja meg, vagy
 - jelentős véleménykülönbség alakult ki közte és a pénzügyi intézmény vezetése között a pénzügyi intézmény fizetőképességét, jövedelmét, adatszolgáltatását vagy könyvvezetését érintő, a pénzügyi intézmény működését lényegesen érintő kérdésekben.
-
- MNB gyakorlat

Lényegesség a könyvvizsgálat tervezésében és végrehajtásában

- Az átfogó könyvvizsgálati stratégia kialakításakor a könyvvizsgálónak meg kell határoznia a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességet
- ha releváns, akkor sajátos ügyletcsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre vonatkozó lényegességi szintet vagy szinteket is meg lehet határozni
- Mi a lényeges? - a hibás állítások lényegesnek minősülnek, ha észszerű várakozások alapján befolyásolhatnák a felhasználóknak a pénzügyi kimutatások egésze alapján hozott gazdasági döntéseit
- A könyvvizsgálati dokumentációba bele kell foglalnia az fenti összegeket és a meghatározásuk során figyelembe vett tényezőket (indokolni kell)
- Miből számoljuk a lényegességet?

Tervezés – számviteli politika megismerése

- Az alkalmazott számviteli politikák megfelelőek
- A jelentős és szokatlan számviteli politikák beazonosítás, vizsgálata
- Értékelési, értékvesztési szabályzat összhangban van e jogszabályi előírásokkal, iparági alkalmazott számviteli politikákkal

Tervezés – iparági környezet megismerése

- piaci trendek, benchmarkok megismerés
 - MNB idősorok (negyedévente, <https://www.mnb.hu/felugyelet/idosorok/i-penz-es-hitelpiaci-szervezetek/penzugyi-vallalkozasok-idosorai>), aranykönyv (Mnb oldalon elérhető, évente, <https://www.mnb.hu/felugyelet/idosorok/v-aranykonyv>)
 - MNB kiadványok, jelentések, elemzések, szakmai cikkek
 - Lízing szövetség (<https://lizingszovetseg.hu/>)

A pénzügyi vállalkozások összes eszközeinek nettó állománya (milliárd Ft)

Megnevezés	2017.12.31	2018.12.31	2019.09.30	Megoszlás
Pénzeszközök és hitelintézetekkel szembeni látra szóló követelések	98	108	103	4,68%
Értékpapírok	55	83	81	3,67%
Hitelintézetekkel szembeni követelések (látra szóló követelések kivételével)	45	41	26	1,19%
Ügyfelekkel szembeni követelések	1 542	1 635	1 889	85,81%
Immateriális javak	5	8	9	0,40%
Tárgyi eszközök	10	10	10	0,46%
Egyéb eszközök	84	63	83	3,78%
Eszközök összesen	1 838	1 947	2 201	100%

A pénzügyi vállalkozások összes forrása (milliárd Ft)

Megnevezés	2017.12.31	2018.12.31	2019.09.30	Megoszlás
Hitelintézetekkel szembeni kötelezettségek	1 016	1 189	1 263	57,38%
Ügyfelekkel szembeni kötelezettségek	156	135	212	9,61%
Egyéb kötelezettségek	388	289	327	14,87%
Céltartalékok	7	5	4	0,20%
Saját tőke	271	330	395	17,94%
ebből: jegyzett tőke	39	40	42	
Források összesen	1 838	1 947	2 201	100%

A pénzügyi vállalkozások eredménye (milliárd Ft) (éven belül kumulált adatok)

Megnevezés	2017.12.31	2018.12.31	2019.09.30
1. Kamateredmény	141	146	119
<i>Kamatbevételek</i>	170	173	137
<i>Kamatráfordítások</i>	-29	-26	-19
2. Nettó díj- és jutalékeredmény	0	0	-1
3. Működési költségek	-90	-95	-75
4. Értékvesztés és kockázati céltartalék változása	-69	-14	-1
5. Egyéb üzleti tevékenység eredménye	29	50	78
6. Adózás előtti eredmény (1+2+3+4+5)	10	87	120
7. Adófizetés	-5	-7	-6
8. Adózott eredmény (6-7)	5	80	114

Tervezés – IT környezet megismerése

- Jellemzően releváns az IT környezet a beszámolóban szereplő egyenlegek vonatkozásában
- Nagy tranzakció szám
- IT rendszerek által automatizált folyamatok (pl kamat számítás, törlesztések)
- Folyamatokba épített IT jellegű kontrollok (adategyeztetés, ellenőrzés, jóváhagyások, stb)
- Komplex IT környezet és rendszerek, aminek következtében külső szakértő bevonása szükséges lehet
- Ha szakértő kerül bevonásra, akkor dokumentálni kell hogy a megfelelő szakértelemmel rendelkezik (620 standard - szakértő bevonása)

Tervezés - kockázatbecslés

- Lényegesség alapján a jelentős számlaegyenlegek és folyamatok beazonosítása
- Jellemzően egy fő folyamat amely lefedi a beszámolóban szereplő jelentősebb számlaegyenlegeket
- a pénzügyi vállalkozás tevékenységének megfelelően lehet –
lizing, faktoring, zálog, stb
 - Kapcsolódó számlaegyenlegek: ügyfelekkel szembeni követelések, elhatárolások, kamat bevételek, egyéb üzleti tevékenység eredménye
- Egyéb jelentős folyamatok: működési költségek, humán erőforrások, treasury, zárás és közzététel
- A jelentős számlaegyenlegekhez kapcsolódó folyamatok és kontrollok megismerése és beszámoló szempontjából releváns kontrollok tesztelése
- Kontroll stratégia kialakítása – kontroll teszt vagy inkább szubsztantív tesztelés

Tervezés – lehetséges kontroll stratégia

- Hatékonyság figyelembe vétele
- Jellemzően kontrollokat érdemes tesztelni
- Előfordulhat hogy a szubsztantív tesztelés hatékonyabb

Üzleti folyamat	Kapcsolódó számlaegylegek és jellemzői	módszer
Pénzügyi vállalkozási tevékenység folyamata	Ügyfelekkel szembeni követelések, elhatárolások, kamatbevétel, egyéb üzleti tevékenység eredménye, 0-s számlaosztályok	Folyamat és a kontrollok megismerése és a kontrollok tesztelése
Treasury	Pénzeszközök, értékpapírok, hitelintézetekkel szembeni kötelezettségek	Folyamat és kontrollok megismerése, szubsztantív tesztelés
Működési költsége	Egyéb kötelezettségek, működési költségek	Folyamat és kontrollok megismerése, szubsztantív tesztelés
Humán erőforrás menedzsment	Egyéb kötelezettségek, működési költségek	Folyamat és a kontrollok megismerése, szubsztantív tesztelés
Support - Zárás és közzétételi folyamat	-	Folyamat és a kontrollok megismerése
Support - IT folyamatok	-	Folyamat és a kontrollok megismerése

Kontroll vizsgálat – pénzügyi vállalkozási tevékenység

Alfolyamat	Kontroll célok	kontroll tevékenység	kontroll gyakorisága	kontroll típus (manuális)
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	A nyilvántartott kibocsátott és vásárolt hitelek a gazdálkodó által kibocsátott vagy vásárolt hitelek.			
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	A hitelek kibocsátását és vásárlását pontosan rögzítik.			
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	A hitelek kibocsátását és vásárlását a megfelelő időszakban rögzítik.			
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	Minden hitel kibocsátását és vásárlását nyilvántartásba veszik.			
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	A hitelbiztosítással és fedezettel kapcsolatos előírásokat és eljárásokat dokumentálják, és rendszeresen felülvizsgálják, aktualizálják.			
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	Az összes kibocsátott és vásárolt hitel jogi iránymutatások szerint valósul meg.			
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	A kapcsolt felekkel (vagy kapcsolt felek által vásárolt kölcsönökkel) kapcsolatos hiteleket külön-külön tartják nyilván.			
Hitelkibocsátás és biztosítás (beleértve a hitelek vásárlását)	A kibocsátott vagy vásárolt hitelek fedezettsége létezik, és a gazdálkodónak jogi érdekei vannak az ilyen biztosítékkal kapcsolatban.			
Hitelszolgálat	Az összes beérkezett kölcsönfizetést rögzítik.			
Hitelszolgálat	Minden rögzített kölcsönfizetés a beérkezett fizetéseket jelenti.			
Hitelszolgálat	Minden beérkezett kölcsönfizetést pontosan rögzítenek.			
Hitelszolgálat	A beérkezett összes fizetést a megfelelő időszakban rögzítik.			
Hitelszolgálat	Valamennyi hiteldokumentum tartalmazza a jelenlegi pénzügyi és biztosíték értéket.			
Hitelszolgálat	Minden hiteltörlesztés a gazdálkodó egység által kibocsátott vagy vásárolt kölcsönök törlesztését jelenti.			
Hitelszolgálat	A hiteleket a kapcsolódó szolgáltatási szerződésekkel összhangban nyújtják.			
Hitelszolgálat	A hitelnyújtási kötelezettségeket megfelelően értékelik.			
Hitelszolgálat	A problémás hitelekkel kapcsolatos kifizetések beszedése folytatódik.			
Hitelértékesítés	A nyilvántartott értékesített hitelek a gazdálkodó által kibocsátott vagy vásárolt hitelek értékesítését jelenti.			
Hitelértékesítés	A hitelek értékesítését pontosan rögzítik.			
Hitelértékesítés	A hitelek értékesítését a megfelelő időszakban rögzítik.			
Hitelértékesítés	Minden hitelértékesítést rögzítenek.			
Kamat	A hitelrendszer pontosan kiszámítja és nyilvántartja az aktív időbeli elhatárolások között képzett kamatjövedelmet.			
Kamat	A nem elszámolási státuszú hitelek nem kamatoznak.			

Kontroll vizsgálat – pénzügyi vállalkozási tevékenység

Alfolyamat	Kontroll célok	Kontroll tevékenység
Eszköz visszavétel	A nyilvántartott visszavásárolt eszközök olyan eszközöket jelentenek, amelyeket a vállalkozás birtokol a valóságban.	
Eszköz visszavétel	Minden visszaváltás azonosítva és rögzítve van a megfelelő időszakra vonatkozóan.	
Eszköz visszavétel	A visszavásárolt eszközök értékét pontosan meghatározzák és nyilvántartják az átruházás időpontjában.	
Eszköz visszavétel	Az összes visszavásárolt eszközt nyilvántartásba veszik.	
Visszavásárolt eszközök kezelése	Az újrabefektetés után a visszavett eszközöket a bekerülési értékkel csökkentett bekerülési értéken vagy valós értéken kell elszámolni.	
Visszavásárolt eszközök kezelése	A pénzügyi információkat nem félrevezető módon mutatják be, és minden olyan szükséges információt közléstesz, amely a valóságot megfelelően tükrözi és eleget tesz a szakmai normáknak vagy jogszabályi követelményeknek.	
Visszavásárolt eszközök kezelése	A átruházott, visszavett eszközök bevétele / ráfordítása pontosan kerül rögzítésre a megfelelő időszakban.	
Visszavásárolt eszközök kezelése	A felfüggesztett számlák tartalmazzák a megfelelő időbeli különbségeket.	
Visszavásárolt eszközök értékesítése	A nyilvántartott visszavásárolt eszközök értékesítése a tényleges eladást tartalmazza.	
Visszavásárolt eszközök értékesítése	Minden visszavásárolt eszköz értékesítését rögzítik.	
Visszavásárolt eszközök értékesítése	A visszavett eszközök értékesítését pontosan kiszámítják és rögzítik.	
Visszavásárolt eszközök értékesítése	A visszavett eszközök értékesítését a megfelelő időszakban kell elszámolni.	

Tervezés - jelentős kockázatok

- Ügyfelekkel szembeni követelések túlértékeltek, a megfelelő értékvesztések nem kerültek elszámolásra
 - Értékelés módszere, alkalmazott szabályok megfelelők e
 - Az elszámolt értékvesztés a szabályzatokkal összhangban került e kiszámításra
 - Fedezetek, biztosítékok nem túlértékeltek e? (szakértő bevonására itt is szükség lehet
- Visszavett eszközök elszámolása és értékelése megfelelő e
- Minden szükséges céltartalék megképzésre került e
- Függő kamatok elszámolása megfelelő e
- Fedezetek létezése, értékelése
- Esetleges közvetítő díjak a megfelelő időszakra kerültek e elszámolásra
- Mérleg besorolások, alábontások, rövid-hosszú megfelelő e.
- Közzétételek megfelelőek e- becslések, 0-s számlaosztállyal kapcsolatos információk, egyébe jelentős közzétételek

Lehetséges könyvvizsgálati eljárások

- **Ügyfelekkel szembeni követelések**
 - **Létezés**
 - Megerősítő levelek kiválasztott mintán (pozitív, negatív, nem válaszolás, címek ellenőrzése, stb.)
 - „A könyvvizsgálónak a releváns és megbízható bizonyítékok megszerzése érdekében minden egyes nemválaszolás esetén alternatív könyvvizsgálati eljárásokat kell végrehajtania.”
 - Kiválasztott mintán új követelések egyeztetése szerződéshez
 - Elemző eljárás a lízing követelés alakulására, a refinanszírozási forráshoz és múltbeli adatokhoz viszonyítva
 - **Teljesség**
 - Elemző eljárás a lízing követelés alakulására, a refinanszírozási forráshoz és múltbeli adatokhoz viszonyítva
 - Analitika főkönyv egyeztetés

Lehetséges könyvvizsgálati eljárások

- **Ügyfelekkel szembeni követelések**
 - **Értékelés és felosztás**
 - Devizás tételek év végi értékelésének ellenőrzése az analitikában
 - Egyedi értékvesztés összegének alátámasztása kiválasztott mintán a lízingügyletek dokumentációja és a kapcsolattartóktól szerzett információk alapján.
 - Csoportos értékvesztés módszertanának vizsgálata. A módszertan feltételezéseinek és paramétereinek összehasonlítása a legfrissebb elérhető tény adatokhoz.
 - A csoportos értékvesztés újraszámolása, a módszertan alapadatainak tesztelése
 - Elemző eljárás keretében az átlagos értékvesztés piacon elérhető adatokhoz való egyeztetése

Lehetséges könyvvizsgálati eljárások

- Refinanszírozási forrás (hitelintézettekkel szembeni kötelezettségek)
 - Létezés
 - Megerősítő levelek a finanszírozó hitelintézetektől
 - Analitika főkönyv egyeztetés
 - Teljesség
 - Megerősítő levelek a finanszírozó hitelintézetektől
 - Analitika főkönyv egyeztetés
 - Elemző eljárás keretében a lízingkövetelések és a források összhangjának ellenőrzése
 - Értékelés és felosztás
 - Devizás értékelés ellenőrzése az analitika és a fordulónapi árfolyamok segítségével
 - Jogok és kötelezettségek
 - A refinanszírozási szerződések egyeztetése az analitikához és a szerződéses feltételek (kovenánsok) teljesülésének vizsgálata

Lehetséges könyvvizsgálati eljárások

Kamat bevétel

- Létezés
 - Elemző eljárások, melyben a bevételként elszámolt összeget és változásait a piaci kamatláb és a lízingkövetelés változásaihoz hasonlítjuk
 - Kamat felfüggesztés módszerének és teljességének a vizsgálata
- Teljesség
 - Elemző eljárások, kamatbevételek és kamatráfordítások alakulásának összehasonlítása
- Értékelés és felosztás
 - Elemző eljárások

Jelentés kiadás

- Beszámoló ellenőrzés -250es kormányrendelet, kiegészítő melléklet tartalma, cheklist
- Jelentésben hivatkozni a 250-es kormányrendeletre

PÉNZÜGYI VÁLLALKOZÁSOK SZÁMVITELI SAJÁTOSSÁGAI

Pénzügyi intézmények számviteli sajátosságai

- A pénzügyi intézmények számviteli sajátosságait a számviteli törvény mellett a 250/2000. kormányrendelet szabályozza:
- „A rendelet hatálya kiterjed a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) hatálya alá tartozó hitelintézetre és pénzügyi vállalkozásra, valamint a külön törvény hatálya alá tartozó szakosított hitelintézetre.”

Fontosabb elemek

- Speciális mérleg, eredménykimutatás és cash flow formátum
- Egyben van a hitelintézet és pénzügyi vállalkozás (a rendelet nem minden pontja vonatkozik a pénzügyi vállalkozásokra)
- Mérleg sorok további alábontása szükséges
- Számviteli törvénytől eltérő besorolási szabályok
- Speciális értékelési szabályok
- Speciális könyvvezetési előírások (értékvesztés, céltartalékképzés gyakorisága, 0-s számlaosztály)
- Fordulónapi átértékelés csak MNB árfolyamon
- Függő kamatok

KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK